

Externe reflectie Psychosociale gerontologie

Datum	Donderdag 3 december 2020
Commissie	
Voorzitter	- Elke Struyf, gewoon hoogleraar Onderwijskunde Universiteit Antwerpen
Commissieleden	- Ivan Bautmans, Head Gerontology & Frailty in Ageing research departments en Hoogleraar gerontologie, Vrije Universiteit Brussel (VUB) - Olivia Vanmechelen, medewerker zorg en beleidsondersteuning, Kenniscentrum Welzijn, Wonen, Zorg - Annelies Roosens, ankerpersoon studiegebied IWT Odisee campus Gent
Verslaggever	- Els Alaerts, medewerker dienst Onderwijs en Kwaliteit Odisee
Opleiding	
Directeur	<u>Gesprek opleidingsverantwoordelijken + speeddating + groepsgesprek:</u> Tanja Nuelant
Opleidingshoofd	<u>Gesprek opleidingsverantwoordelijken + speeddating + groepsgesprek:</u> Ellen Van Houdenove
Opleidingscoördinator	<u>Gesprek opleidingsverantwoordelijken + groepsgesprek:</u> Audrey De Decker
Docenten	<u>Speeddating:</u> Adelheid Rigo, An-Sofie Smetcoren <u>Groepsgesprek:</u> Joris Van Puyenbroeck, Anik Stevens, Ann Van Der Gucht, Audrey De Decker, Nancy Van Ranst
Studenten	<u>Speeddating:</u> Mieke Sneyers, Louise Van Rossum <u>Groepsgesprek:</u> Katrien Heirman, Jan Gijsemans
Werkveld/alumni	<u>Speeddating:</u> Veerle Van Calster <u>Groepsgesprek:</u> Lieve De Becker

Externe reflectie Psychosociale gerontologie

1. Inleiding

De externe reflectie kadert in de bewaking van de opleidingskwaliteit in eigen regie binnen Odisee: het zogenaamde ASTOR-traject (**A**udit, **S**tuadmateriaal, **T**oetscommissie, **O**pleidingsevaluatie en **R**eflectie). De externe reflectie sluit het ASTOR-traject af. Daarbij wordt door een onafhankelijke commissie, onder supervisie van de cel kwaliteitszorg van de VLUHR, nagegaan of de praktijk van de opleiding beantwoordt aan de visie van de opleiding, in overeenstemming is met de missie en speerpunten van Odisee en spoort met een aantal kwaliteitscriteria.

Omwille van de geldende coronamaatregelen vindt de externe reflectie volledig online plaats.

De **deskresearch**, waarbij de commissieleden de kwaliteitsfiches van de opleiding en het daarbij horende stavingsmateriaal doornemen, vindt vooraf plaats.

De dag externe reflectie omvat volgende elementen:

- ✓ Gesprek met de **opleidingsverantwoordelijken**, o.a. over de impact van corona en de recente evoluties in de opleiding.
- ✓ **Speeddating** waarbij de commissieleden tijdens vier individuele gesprekken vragen kunnen stellen aan een vertegenwoordiger van het beleid, van docenten, van studenten en van het werkveld/de alumni.
- ✓ Een **groepsgesprek** tussen de commissie en vertegenwoordigers van de opleiding (beleid, docenten, studenten, werkveld/alumni).
- ✓ Een **afsluitend overleg** waarbij de commissie per kwaliteitskenmerk de belangrijkste conclusies noteert en een score toekent.
- ✓ Een **afroendend moment** waarbij de belangrijkste bevindingen en de scores worden meegedeeld aan het opleidingshoofd, de studiegebieddirecteur en de teamleden.

Het voorliggend rapport bevat voor vier kwaliteitskenmerken de belangrijkste bevindingen van de commissie en een aantal tips voor de toekomst. Afroendend benoemt de commissie een goede praktijk die door de leden bijzonder werd gewaardeerd en legt ze een kritische vraag voor waarmee de commissie de opleiding wil uitdagen.

Het verslag van het groepsgesprek wordt toegevoegd als bijlage bij het verslag.

Externe reflectie Psychosociale gerontologie

2. Rapportering per kwaliteitskenmerk

1-Profiel, leerresultaten en curriculum

Kwaliteitskenmerk
<p>De opleiding heeft een duidelijk, specifiek profiel dat aansluit bij de onderwijsvisie van het studiegebied evenals bij de missie en de strategische speerpunten van de instelling. Uit de acties van het Strategie- en werkingsplan en ander informatief of demonstratief materiaal (o.a. verslagen van het kernteam) blijkt dat de opleiding essentiële elementen uit de onderwijsvisie in de onderwijspraktijk realiseert.</p> <p>De leerresultaten van de opleiding vormen een heldere en specifieke invulling van de internationaal en landelijk gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten. De leerresultaten zijn geconcretiseerd in kerndoelen, gekoppeld aan opleidingsonderdelen en met het nagestreefde beheersingsniveau zoals beschreven in het competentiemodel van Odisee. Dit is verifieerbaar in de ECTS-fiches en in een matrix waar de relatie tussen de kerndoelen van de opleiding en de opleidingsonderdelen zichtbaar wordt.</p> <p>Het curriculum van de opleiding sluit aan bij de meest recente ontwikkelingen in het vakgebied, in het werkveld en is maatschappelijk relevant. In het studiemateriaal van de kerndisciplines van de opleiding komen actuele vakinhouden aan bod. De betrokkenheid van het werkveld bij de evaluatie en ontwikkeling van het curriculum is gedocumenteerd (o.a. verslagen van de resonantieraad, de focusgesprekken met docenten over structurele interactie met het werkveld). De impact van resultaten en activiteiten uit onderzoek en dienstverlening op het onderwijs worden exemplarisch aangetoond.</p>

De commissie stelde een aantal pluspunten vast: de relevantie van de opleiding, de degelijk onderbouwde kennis en kunde om psychosociaal welzijn in verschillende contexten te behartigen, kwaliteit van leven als referentiekader, het bijbrengen van nieuwe inzichten bij studenten. De commissie vindt het positief dat geïntegreerd handelen een duidelijke plaats krijgt in het curriculum. Hoewel in de naam van de opleiding wordt verwezen naar psychosociaal welzijn, blijkt uit het curriculum de keuze voor verbreding. De commissie formuleert in dit verband graag een aantal cruciale werkpunten voor de toekomst van de opleiding.

Tips voor de toekomst

- ✓ De commissie adviseert de opleiding om een unique selling point te identificeren en dat uit te spelen bij de profilering en promotie van de opleiding. Psychosociaal welzijn zou volgens de commissie dat unique selling point kunnen zijn. Dat komt immers tegemoet aan een nood in de samenleving die algemeen wordt erkend.
- ✓ De commissie adviseert om kritisch te bekijken hoe de verschillende competenties bijdragen tot het profiel en na te gaan of aan alle competenties tegemoetgekomen wordt.
- ✓ Met betrekking tot de vertaling van profiel en leerresultaten in het curriculum adviseert de commissie om de samenhang tussen de vakken sterker te maken in leerpaden, zodat ook progressie zichtbaar wordt.
- ✓ De commissie stelde vast dat een aantal studenten afhaakt omwille van het werkveldproject (bachelorproef). Daarom adviseert de commissie om voor de wetenschappelijke/methodische opleidingsonderdelen na te gaan welke de bijkomende competenties zijn die studenten op dat vlak nodig hebben en die meer gestructureerd en toepasbaar aan te bieden, rekening houdend met volgtijdelijkheid (m.a.w. voorafgaand aan het werkveldproject).

Externe reflectie Psychosociale gerontologie

2-Onderwijsleeromgeving en evaluatie

Kwaliteitskenmerk

De onderwijsleeromgeving stimuleert de studenten om een actieve rol te spelen in het leerproces en draagt bij tot een vlotte studievoortgang. Aansluitend op het assessment van het **studiemateriaal** door studenten zijn er, waar nodig, verbeteracties opgestart. Uit de inventaris van de **didactische werkvormen** blijkt een variatie en een afstemming op de opleidingsfases. Een exemplarische **showcase** toont de aansluiting van de leeromgeving bij de diversiteit in de studentenpopulatie, de talentontwikkeling van studenten en de interactie met het werkveld. Uit de **opleidingsevaluatie door studenten** blijkt algemene tevredenheid over de onderwijsleeromgeving.

De beoordeling van studenten weerspiegelt het leerproces en concretiseert de beoogde leerresultaten. De **inventaris van evaluatievormen** in de opleiding toont een variatie die recht doet aan diverse leerstijlen in de studentenpopulatie. De opleiding realiseert een adequate verhouding tussen **ontwikkelingsgerichte feedback** (formatief) en **eindbeoordeling** van studenten (summatief). Uit de verslagen van de toetscommissie blijkt dat **niveau 6** werd behaald en dat andere aanbevelingen van de **toetscommissies** worden opgevolgd.

De commissie merkt binnen de opleiding een dynamiek m.b.t. het aanpakken van verbeterpunten en kon vaststellen dat er al heel wat verbeteracties gerealiseerd zijn, o.a. inzetten op activerend werken, peereducatie, ... De opleiding is ook aan de slag gegaan met de feedback van de toetscommissie. Zo worden er nu verbeterleutels opgesteld en krijgen docenten persoonlijke feedback over de evaluaties. Werkveld en externen worden betrokken bij de evaluatie van studenten.

Tips voor de toekomst

- ✓ Peereducatie is een pluspunt van de opleiding, maar kan volgens de commissie nog meer weerklank krijgen, bv. door de expertise van studenten in te zetten bij de inhoudelijke voorbereiding en bij de evaluatie van specifieke inhoud (peerfeedback en -evaluatie).
- ✓ Formatieve evaluatie is niet structureel verankerd en gebeurt nu vooral vraaggestuurd. De commissie adviseert om formatieve evaluatie structureel te verankeren in de opleiding.
- ✓ De PowerPoints die worden gebruikt als studiemateriaal zijn lean en maken het mogelijk om snel in te spelen op de actualiteit. Studenten zijn vragende partij om daarnaast ook gebruik te kunnen maken van Nederlandstalige handboeken. De commissie stelde vast dat het gebruik van anderstalige literatuur beperkt is.
- ✓ Aangezien de opleiding wil inzetten op een brede instroom, adviseert de commissie om voor studenten meer mogelijkheden in te bouwen in functie van profilering, vooropleiding en/of (beoogde) job. Op die manier kunnen studenten bijbenen waar nodig en kunnen andere studenten de kans krijgen om te excelleren.
- ✓ De transparantie voor studenten van evaluatiecriteria voor opdrachten en examens is volgens de commissie een aandachtspunt.

3-Informatie, voorzieningen en begeleiding van studenten

Kwaliteitskenmerk

De opleiding verstrekt volledige en gemakkelijk leesbare informatie over alle fasen van de studieloopbaan. Studenten vinden op het **studentenportaal** of de **website** op gepaste tijdstippen correcte en heldere informatie over o.a. de programmaopbouw, het onderwijs- en examenreglement, de studietraject-begeleiding, de examenresultaten. Uit de **opleidingsevaluatie door studenten** blijkt algemene tevredenheid over de informatievoorzieningen.

Uit een beknopte beschrijving van de **opleidingsspecifieke voorzieningen** op het vlak van bibliotheek, ICT, infrastructuur, sociale voorzieningen blijkt dat deze makkelijke toegankelijk zijn en adequaat in relatie tot de ambities van het studiegebied en de opleiding.

De opleiding beschikt over (meet-)gegevens over **studie (traject) begeleiding** en **in-, door- en uitstroom** van studenten en heeft, waar nodig, verbeteracties geïnitieerd. Uit de **opleidingsevaluatie door studenten** blijkt algemene tevredenheid over de infrastructuur en begeleiding.

De opleiding wordt gedragen door een toegankelijk, laagdrempelig team met grote betrokkenheid naar de studenten toe. Binnen het team is ruime expertise aanwezig. Er wordt ingezet op maatwerk en trajectbegeleiding zodat studenten hun talenten kunnen ontwikkelen in een vertrouwde omgeving. De instapfiche maakt het voor docenten mogelijk om in te spelen op de startpositie van studenten wat betreft vooropleiding en werkervaring. Mogelijke uitval van studenten wordt gedetecteerd en opgevolgd. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de opleiding. Er vindt regelmatig overleg met studenten plaats. Studenten krijgen de kans om feedback te geven en zij hebben er vertrouwen in dat met die feedback aan de slag wordt gegaan.

Tips voor de toekomst

- ✓ De commissie is van mening dat er nog verder kan worden ingezet op het coachingsluik en de structurele inbedding van het portfolio.
- ✓ De commissie adviseert om voor studenten een overzichtelijke tijdslijn met duidelijke deadlines ter beschikking te stellen.
- ✓ De commissie vraagt om te bewaken dat, indien het studentenaantal van de opleiding stijgt, de huidige mate van begeleiding en betrokkenheid kan worden gegarandeerd.

4-Betrokkenheid en expertise van stakeholders

Kwaliteitskenmerk

De voor de opleiding ingezette docenten bieden de studenten optimaal de mogelijkheid om leerresultaten te behalen. De **CV's** van het onderwijzend personeel sluiten goed aan bij de toegewezen onderwijsopdracht. Uit de studentenbevraging over het **didactisch handelen** van de docenten (BOLA's – beoordeling onderwijsleeractiviteiten) blijkt algemene tevredenheid en/of zijn **verbeteracties** geïnitieerd. Er zijn **maattrajecten professionalisering** die de onderwijsontwikkeling en –innovatie in het studiegebied stimuleren.

De opleiding stimuleert **betrokkenheid** van interne en externe stakeholders, onafhankelijke peers en experts bij onderwijs en kwaliteitszorg. De opleiding biedt recente voorbeelden aan van een actieve en verankerde participatie van **studentenvertegenwoordigers**. De samenwerking tussen **werkveldvertegenwoordigers /andere partners** en de opleiding heeft een meerwaarde voor beide partijen.

De commissie stelt een aantal pluspunten vast, o.a. de inschakeling van gastsprekers, de aandacht voor actualiteit en recente ontwikkelingen in het werkveld, het combineren van de expertise van verschillende personen, co-teaching, ... Tegelijkertijd ziet de commissie nog veel potentieel om de betrokkenheid van stakeholders te vergroten. De opkomst voor de resonantieraad is gering in vergelijking met het aantal potentiële leden.

Tips voor de toekomst

- ✓ De commissie adviseert de opleiding om na te denken over win-win om het werkveld te engageren tot meer betrokkenheid bij de opleiding (onder meer via de resonantieraad). Het werkveldproject is een kans op dat vlak. Het werkveld zou zo op termijn mee ambassadeur van de opleiding kunnen worden.
- ✓ De commissie adviseert de opleiding om studenten meer in contact te brengen met het Expertisecentrum Ouderenzorg, bv. door studenten actief te betrekken bij onderzoek.
- ✓ De commissie adviseert om diversiteit in al zijn aspecten binnen te brengen in de opleiding.
- ✓ De commissie vraagt de opleiding om gastlessen op locatie en stages te overwegen.

Externe reflectie Psychosociale gerontologie

5-Algemeen

De commissie bedankt de opleiding voor het voorbereidend werk, de inzage in de documentatie en de grote openheid tijdens de gesprekken.

De commissie wil de opleiding een pluim geven voor de grote maatschappelijke relevantie, o.a. met betrekking tot de plaats van ouderen in de samenleving. De opleiding speelt in op behoeften in de maatschappij, vervult leemtes en is dan ook noodzakelijk.

Tegelijkertijd wil de commissie hieraan een kritische vraag koppelen en de opleiding uitdagen om na te denken over de populariteit van de opleiding. De commissie stelt immers een discrepantie vast tussen enerzijds de relevantie van de opleiding en de behoeften in de samenleving en anderzijds het kleine studentenaantal en de promotie van de opleiding door het werkveld. De commissie vraagt zich af of de brede focus van de opleiding hierin een rol speelt en wil de opleiding daarom adviseren om grondig na te denken over identiteit en profilering. Het is aangewezen om deze vragen samen met het werkveld en andere stakeholders te beantwoorden en er een gezamenlijke verantwoordelijkheid van te maken om meer studenten naar de opleiding te leiden.

Externe reflectie Psychosociale gerontologie

3. Bijlage - Verslag van het groepsgesprek

Bij de start van het gesprek geven vertegenwoordigers van de opleiding toelichting bij een aantal *facts & figures* over de opleiding, o.a. de evolutie van de inschrijvingen en de studie-efficiëntie. Op dit moment zijn er 10 inschrijvingen voor de opleiding (in vergelijking met 5 vorig academiejaar). Het merendeel van de studenten heeft een vooropleiding op bachelorniveau (bv. gezinswetenschappen, ergotherapie, orthopedagogie, sociaal werk). De studie-efficiëntie is globaal gezien hoog, met uitzondering van 2017.

De vraag wordt gesteld naar de verhouding tussen de term '*psychosociale gerontologie*' en de inhoud, de competenties die de opleiding voor ogen heeft. In praktijk gaat dat immers breder dan de psychosociale aspecten van ouder worden (ook medisch, biologisch, ...). De opleiding is zich daarvan bewust en het kernteam is van mening dat de naam van de opleiding beter zou moeten reflecteren dat de opleiding een verdiepende en verbredende opleiding is. De opleiding heeft daarvoor een holistisch, generalistisch kader gekozen: 'kwaliteit van leven'. De commissie stelt hierbij de vraag waarom de opleiding niet de focus legt op psychosociaal welzijn om zo een specifieke identiteit op te bouwen. Psychosociaal welzijn van ouderen is immers belangrijk, cf. bijvoorbeeld de impact van de coronacrisis.

Met betrekking tot de *beleidsmatige competenties* stelt de commissie zich de vraag of het eindniveau gerealiseerd wordt en of studenten voldoende voorbereid zijn om bv. beleidsadvies te geven of beleid te evalueren. De aanwezige studenten geven aan dat dit een relevant stuk is van de opleiding. Een aantal studenten maken ook bewust de keuze voor deze opleiding omwille van de breedte en omwille van de aandacht voor beleid. Studenten geven aan dat ze dit goed kunnen gebruiken in hun job op bachelorniveau. Afgestudeerden psychosociale gerontologie worden gezien als bruggenbouwers. Ze hebben voeling met het werkveld, maar kunnen ook linken maken naar het beleid, cf. evoluties in de eerstelijnszones, woonzorgcentra, ... Ze kunnen de behoeften, noden van ouderen capteren, die overbrengen naar het beleid en het beleid eventueel meteen ook adviseren. Ook bachelors krijgen deze taak in de praktijk. Een alumna geeft aan dat de opleiding ook helpt om wegwijs te raken uit de beleidsinformatie die binnenkomt in WZC.

Oorspronkelijk startte de opleiding om de twee jaar, nu kunnen *jaarlijks nieuwe studenten* starten. Tijdens de instapdag voor nieuwe studenten worden de belangrijkste kaders toegelicht. Omdat niet elk opleidingsonderdeel elk jaar wordt aangeboden, is het soms moeilijk om alle opleidingsonderdelen 100% op elkaar te laten aansluiten. Er wordt niet gewerkt met volgtijdelijkheid. Door onderling overleg tussen docenten wordt getracht om inhoudelijke overlap tussen opleidingsonderdelen te vermijden.

Bij de evaluatie van enkele opleidingsonderdelen worden *externen* betrokken. Zo geven voor Geïntegreerd handelen II verschillende (ervarings-)deskundigen formatieve feedback. De eindbeoordeling gebeurt door een docent, die voor de beoordeling rekening houdt met de kwalitatieve feedback. Voor het werkveldproject wordt gewerkt met een verdeelsleutel voor de score van de jury. Het werkveld wordt ook op andere manieren betrokken bij de opleiding, bv. gespreksvoering met simulanten voor Geïntegreerd handelen I. De simulanten geven zelf feedback aan de studenten.

De meeste opleidingsonderdelen zijn jaarvakken en daarom worden de officiële cijfers pas in juni meegedeeld aan de studenten. Studenten zijn vragende partij om *examenresultaten* sneller te kennen en daarom worden die meestal wel officieus meegedeeld.

Externe reflectie Psychosociale gerontologie

Tijdens het gesprek worden een aantal voorbeelden gegeven van de manier waarop de *expertise van studenten* wordt ingezet tijdens de opleiding en hoe studenten van elkaar kunnen leren:

- Alumni geven aan dat er voor bepaalde opleidingsonderdelen veel gelegenheid is om inbreng te doen vanuit het eigen werkveld.
- Voor de begeleiding van een veranderingsproces in een WZC kwamen de beleidsmatige aspecten uit de opleiding en de gesprekstechnieken van pas.
- Tijdens de lessen is er veel aandacht voor de groep. De opmaak van lesinhouden gebeurt soms na consultatie van studenten met bepaalde ervaring. Studenten zouden vanuit de eigen expertise nog meer kunnen helpen bij de uitbouw van lessen, bv. begeleiden van veranderingsprocessen, gesprekstechnieken, ervaring, ...
- Mindmap over woonkwaliteit waarbij studenten leren van elkaars ervaring.

Studenten die op een bepaald vlak uitblinken of zich willen verdiepen, kunnen dat doen in de eindproef. Het invoeren van *keuzemogelijkheden* is nog niet doorgesproken in het team. Met betrekking tot evaluatievormen hebben studenten op dit moment beperkte keuzemogelijkheden. Zo is er een opleidingsonderdeel waarvoor studenten een keuze kunnen maken tussen bv. mondeling open boek, schriftelijk open boek of presentatie. De ervaring leert dat studenten op dit vlak vaak een eerder klassieke keuze maken. Voor het werkveldproject hebben studenten de keuze tussen het schrijven van een eindrapport of een artikel voor publicatie in een wetenschappelijk tijdschrift. Studenten kunnen in het kader van hun portfolio ook kiezen op welke competenties verder wordt ingegaan. Tijdens een reflectie over de droomjob worden die competenties verder uitgelicht.

Het *talentportfolio* is structureel ingebed en gekoppeld aan geïntegreerd handelen. Er wordt gebruik gemaakt van het digitaal portfolio in Toledo. Het portfolio wordt opgevolgd door de coördinator. Er zijn geen vaste intervisiemomenten, maar dat kan wel op vraag van de student.

De *integratie van theorie en praktijk* wordt toegelicht aan de hand van een aantal voorbeelden. In de opleidingsonderdelen wordt de connectie gemaakt met het werkveld. Voor bepaalde opleidingsonderdelen moeten studenten in het werkveld aan de slag gaan met elementen uit de les. Studenten worden gestimuleerd om alles uit de lessen te gebruiken in het eigen werkveld. Soms is dit verplicht voor een opdracht. Hierbij wordt opgemerkt dat de werkplek en achtergrond sterk kan verschillen. Niet alle studenten hebben er nood aan dat de focus op zorg wordt gelegd. Studenten merken op dat docenten hiermee rekening houden.

Studenten die instromen in de opleiding hebben een *heterogene achtergrond*. Aangezien de opleiding een unieke opleiding is die zowel wil verbreden als verdiepen, kan het eindresultaat verschillen van student tot student en hebben de afgestudeerden dan ook niet één specifiek profiel. Bij de start van het academiejaar wordt een overzicht gemaakt van de vooropleiding en werkcontext van de studenten zodat docenten daar rekening mee kunnen houden.

Diversiteit is een uitgangspunt bij de uitwerking van nieuwe opleidingsonderdelen en wordt aan docenten meegegeven als aandachtspunt voor het uitwerken van lesinhouden en casussen. Hiervan worden enkele voorbeelden gegeven: casussen kruispuntdenken, geïntegreerd handelen met Brusselse doelgroep. Er zou meer aandacht kunnen gaan naar personen in armoede.

Afsluitend uiten studenten hun persoonlijke bezorgdheid over de *profilering* van de opleiding in het werkveld. Het is een waardevolle opleiding, o.a. omdat een waaier van verschillende elementen aan bod komt. Het holistisch perspectief is conform het beleid.